

Z NAŠICH REVUÍ.

Moře.

Roč. II (1923), čís. 7—8.

Dr. Ing. Sychrovský: **Stručný dějinný vývoj stavby lodí.**

J. S. P. Zmizelé tajemství Tichého Oceánu. Rozepisuje se o Velikonočním Ostrovu na pobřeží chilském. Ostrov ten zmizel při nedávném katastrofálním zemětřesení.

Dr. Jan Sv. Procházka: **Na kurské kose.** (Dokončení.)

Jar. Petrbock: **Černomořský almanach.** (Pokračování.)

JUDr. N. S. — ý. **Význam regulací a splavnění toku pro zájmy veřejné.** Odůvodňuje stručně nutnost řádné úpravy hospodářství vodního jako nejdůležitějšího problému našeho státu a navrhuje zřízení jednotného prováděcího orgánu, který by sestavil soustavný program a navrhl náležitý hospodářský postup jeho provádění.

Roč. II (1923), čís. 9—10.

Ing. Stanislav D. Todt: **Námořníci František Koucký a Ljubomír**

Kraus. Vzpomínka na českého a chorvatského námořníka, popraveného jen na nedoložené udání námořníka Böhma ze zmínčené části Čech. Rozkaz k zastřelení dal tehdy contreadmiral Horthy. Poprava byla vykonána 10. května 1918 na dvoře námořní věznice v Pulji.

Dr. Ing. K. Sychrovský: **Nákladní člun labský.** Popis stavby labského člunu nákladního.

Dr. Jan Sv. Procházka: **Balt jako dopravní cesta.** Poukazuje na četna nebezpečí, která se vyskytují v Baltu pro lodí, a naznačuje obchodní význam Baltu.

Doc. Dr. D. Panýrek: **Zeměměření a otřesy moře.**

Jar. Petrbock: **Černomořský almanach.** (Pokračování.)

Kpt. Jindřich Durda: **Brčadlový kompas.** Popis gyroskopického (brčadlového) kompasu, jakého se užívá na příklad na válečných lodích.

xy

Z CIZÍCH REVUÍ.

a) Revues ruské.

Vojna a mír.

Čís. 6.

Kapitán něm. gen. štábu Ritter: **Problém zmechanisování války.**

Polemika s pojednáním pika. Foultera v revue „The Army Quarterly“ o užití tanku v budoucí válce. Plk. F. tvrdí, že válku povede rychlý tank těžký a lehký; z nynějších zbraní bude vyřadeno jezdectvo a úkolem pěšího vojska bude jen chránit některé objekty dobyté. Dělostřelectvo i dopravní prostředky zásobovací musí být zmechanisovány. — V kritické části namítá kapitán R., že nebude nikdy možné vybudovat tolik tanků, kolik by jich bylo bývalo na př. zapotřebí za bitvy na Marně na frontě 250 km. Najdou se vždy úseky, kde činnost tanků bude vyloučena a kde hlavním činitelem bude pěší vojsko. Tanku bude vždy nebezpečným rovnocenné dělostřelectvo.

S. Dobrorolskij: **O vedení velkých vojsk.**

Vojevůdci světové války nebyli připraveni vésti milionové armády, jak dokazuje pisatel na příkladě slabosti, kterou osvědčilo německé nejvyšší vedení při začátečních operacích na západní frontě, zejména na Marně. Teprve válka přiučila vojevůdce tomuto umění, a vrcholu dosáhli Francoizi ve veliké bitvě Francie r. 1918. — Véstí velká vojska vyžaduje nejen vypracovati skutečný operační plán, nýbrž i umění jej přizpůsobovati za operací situací — v čemž se Němci vůbec neosvědčili — a uplatňovati stále živ na vedení podřízených jednotek. Manévr zálohami a různé dopravní prostředky jsou důležitým činitelem v tomto umění.

Čís. 7.

Profesor A. Kelčevskij: **Zkušenosti světové války a pravděpodobné perspektivy blízké budoucnosti.**

Jedna ze statí náhle zemřelého redaktora sborníku „Vojna a mír“.

Uvažuje o vyhlídkách na způsob vedení nejbližší války, pisatel probírá

zkušenosti války poslední: Netušené rozšíření bojových prostředků, spoluúčast celého národa ve válce, význam dopravních prostředků a důležitost některých surovin (nafta).

V oboru strategie vystupuje proti doktríně francouzské, která, spoléhajíc na mohutné bojové prostředky, hlásá válku obrannou, na připravené frontě; sám dává přednost tomu, aby se vždy využilo převahy člověka nad strojem.

V oboru taktiky upozorňuje na bezúčelnost armádního sboru, na změnu v užití jezdeckta; hlavně však vytýká francouzské doktríně přetížení bojové skupiny, její nehybnost, která neřeší otázky souvislosti ohně za útoku. Tento požadavek navrhuje řešiti zmotorisováním dělostřelectva přidáného divisi a opancířováním jeho tak, aby mohlo na výši praporečnických posil stále pracovati na odstranění odporů podobně, ale úspěšněji než činí nyní kulometné roty.

Budoucí válka bude zahájena nálety mohutného letectva na středisko státu, na průmyslová a obchodní místa a konečně i na přístavy a letiště. Nerozhodne-li letectvo boj, započne boj na zemi prostředky připravenými již v míru. Mezi tyto prostředky patří i mohutné jezdectvo, které vybaveno moderními zbraněmi vytvoří silnou zbraň pro převědu; nebude ovšem převědných hlídek nebo eskadron, nýbrž nejméně korouhve, doprovázené

různými prostředky bojovými. Jezdecktvu předvidá větší budoucnost než mělo dosud a proto radí je co nejvíce zvětšovati. Další zbraní budou hroznější prostředky chemické. Dověšením všeho pak bude zmotorisované dělostřelectvo, přidělené divisím a nahrazující různé doprovázející zbraně, přidělené pěšimu vojsku.

P. Zalěskij: Jezdecktv.

Účelem statí jest vylíčiti úlohu jezdeckta ve válce budoucí; historická část o úkolech jezdeckta v dřívějších válkách zastihuje úplně vlastní účel statí.

Za dřívějších válek rozhodovala u jezdeckta: schopnost velitelů, vojenský duch této zbraně a umění užití ho na vhodném místě v pravý čas. Za světové války jezdecktv nepodařilo na žádné straně vynikajících výkonů; na ruské straně právě pro neschopnost velitelů a neznalost využití jezdeckta, jakož i formalismus jeho bojových způsobů.

V příští válce jezdecktv, vyzbrojené moderními prostředky, vždy bude moci chrániti postup vlastních sil, zúčastní se převědu a předvojových bojů, za bojů bude moci zasáhnouti do boku nepřítele, ale hlavně dá se využiti při pronásledování po průlomu. Podmínkou vždy zůstane: pohyblivost, energie, odvaha a hotovost i k obětím. Nn.

b) Revues německé.

Militär-Wochenblatt roč. 108, čís. 11:

Hauslian Dr.: **Die chemischen Kampfmittel Amerikas im Weltkrieg.** Spojené státy severoamerické určily 31. inženýrský pluk pro plynovou službu ve Francii. První dvě setniny (A, B, po 250 dobrovolně se přihlásivších inženýrech, mechaniků a chemiků), byvše odeslány 26. XII. 1917 do Francie, byly přiděleny v etapě anglickému pluku pro plynovou službu (The Royal Engineers), který je cvičil. Setniny C a D dospěly dne 27. února 1918, setniny E a F v červenci 1918 do Francie; poneáhlu vytvořily, jsouce neustále doplňovány, sbor o 18.000 mužích. Úlohou jejich byla hlavně obsluha plynometů (Livens projectors), které byly nabíjeny minou; více takových min bylo upevněno v řadách a najednou elektrickým zapalovačem přivedeno k výbuchu. Morálně a fyzický účinek těchto přepaťů plynem byl ohromný. Největší útok proveden 21. března 1918 u Lensu (3728 Livens-projektorů a 920 Stokesových vrhačů); pak 17. VIII. 1918 u Merville (blíže Baccaratu) (3. setnina C s 800 plynomety se 127 kg fosgenů).

Zwehl, gen.: **Zwölf Jahre am deutschen Kaiserhofe.** Nepříznivá kritika knihy tohoto názvu, jejímž autorem je hrabě Robert Zedlitz-Trützschler.

Čís. 12: gen. Kuhl: **General Buat über die Strategie Hindenburgs und Ludendorffs.** Kritika zemřelého generála Buata. — Gen. Landman ve článku: **Deutscher Ost- oder Westaufmarsch 1914?** poukazuje na to, že předpoklady Schlieffenova plánu nebyly před vypuknutím války 1914 již jeho provedení příznivé. Rusko bylo mobilisováno, Itálie zůstala neutrální a Aazlie hrozila aktivním zasáhnutím do války; tím doznala i německá číselná převaha nad francouzským vojskem veliké újm. Moltke neměl však tolik energie, aby plán, který byl v Německu považován za nedotknutelný, změnil. Když mohla německá armáda frontu od Severního moře až ke švýcarským hranicím (640 km dlouhou) hájiti po čtyři léta, mohla zajisté mnohem kratší rýnskou frontu hájiti s daleko menší mocí a zdolati mezitím Rusko.

Čís. 13: **Triumph des Militarismus** podává obraz vojenského zbrojení v r.

1922 a srovnává s r. 1913. — Gen. Kuhl: **Zum Aufsatz „Deutscher Ost- oder Westaufmarsch 1914?“** polemizuje s generálem Landmannem (viz č. 12) a tvrdí, že také obrana jen krátke rýnské fronty nebyla by umožnila úplnou porážku ruských armád (poukaz na 1812 a průlom u Gorlice 1915); italskou pomoc naznačil Schlieffen jako ilusorní, ale Moltke s ní 1914 přece počítal. —

Dienstzeit der Eingeborenen und Farbigen in Frankreich, organizační studie.

Čis. 14: gen. Schoch: **Ein englisches Urteil über die englische Führung im Weltkrieg**. Rozbor díla Churchillova: „The World Crisis 1915“; osvětluje tažení dardanelské, upotřebení tanků atd. — **Geheime Mächte**: rozbor publikace téhož názvu německého plukovníka Nicolaie o mezinárodní špiónáži ve světové válce a v nynější době (Lipsko, K. Koehler 1923). — **Moderne Truppenführung**, rozbor publikace německého podplukovníka v. Cochenhausena: „Die Truppenführung“ (Berlin, Mittler u. Sohn 1924).

Č. 18.

Gen. pěch. v. Kuhl: **Die Denkwürdigkeiten Conrads von Hötendorf**. Rozbor 4. dílu Conradovy knihy: „Aus meiner Dienstzeit“ (Viedeň, Ricola-Verlag 1923). — **Militärisches aus Großbritannien**: referuje o debatě v anglickém parlamentě 19. února (požadavek dalšího rozmnožení letectva), o některých organizačních změnách ve vojstě, o přehlídce námořního válečného loďstva, o námořních cvičeních ve Středozemním moři a o situaci v Indii a Afganistanu.

Anglický podplukovník R. H. Beadon: **Die deutsche F. und G.** Anglický autor, probíraje jednotlivá ustanovení polního a bojového řádu německého vojska, připomíná výrok ciziny, že tyto řády jsou jakýmsi posmrtným zpěvem německé armády. Nadporučík Kurt Hesse uveřejňuje druhou část zajímavé studie „Über den Sturm“. Zteč pěchoty možná je v moderní válce pouze v úplně rozptýlené formaci, kde každý musí jednat samostatně. To je možno pouze u vojska duchem i výcvikem znamenitého, t. j. pouze tam, kde je zavedena všeobecná branná povinnost, která zaručuje dostatečně dlouhý výcvik. Ten scházel sice v pozdějších periodách světové války, ale vyrovnán byl tím, že mladý dorost bojoval v rámci vycvičených, ve válce otužilých mužů. Dobrovolníci u Ypru byli výjimkou. Semknutý šik („Starre Form“) u zteči je takticky nemožný: jakýsi kompromis mezi oběma druhy

zteči (semknutá půlčeta) mohl by se vyzkoušet.

Č. 19: v. Taysen: **Einiges vom Gaskrieg**. Vycházejí z předpokladu, že boj plynem ve světové válce byl jen ve svých počátcích, autor chce osvětliti, jak může býti docíleno dalšího vývoje.

Druhy plynů. Spojené státy severoamerické, které byly ve světové válce, co se plynů týče, odkázány po většině na pomoc francouzskou, stojí nyní ve výrobě plynů v popředí (Levisit); autor tvrdí, že ideálem bitevního plynu, je mnohým onen plyn, který může z vojna učiniti šilence.

Upotřebení v boji. Plyn může úplně změnití nynější způsob boje (výroky belgického plukovníka Fastreza v „Bulletin belge“, francouzského generála Debeneye, anglického majora Lefeburea, amerického generála Friese, Švýcarů Primaaulta a Jacquesa). Příští válka bude znáti čtyři hlavní zbraně, a to: pěchotu, dělostřelectvo, letectvo a plyn.

Užití plynu v obraně. V neutrálním pásmu mezi oběma frontami vytvoří se plynová přehrada a zdařili se prodloužití účinek plynů, není pevností více zapotřebí; také přehrada mohla by se vytvořiti i podél hranic států.

Užití plynu v útoku. Letectvo má zde úlohu nejdůležitější; dělostřelectvo bude vyzbrojeno střelivem, které musí kromě svých speciálních součástek obsahovati i jakési kvantum plynu. — **Militärpolitisches aus Frankreich**: zabývá se hlavně vojenským rozpočtem pro rok 1924 a úvahou o hospodářské mobilisaci. — General von Kuhl uveřejňuje druhou část svého rozboru o „Pamětech Conradova z Hötendorfu“. —xy—

Schweizerische Vierteljahresschrift für Kriegswissenschaft.

IV. roč. 1923, seš. 3.

II. G. Wirz: **Vom geistigen Kampf um die Wehrhaftigkeit des Schweizervolkes**. (Pokračování.)

Gen. Goiginger: **Siegreich vom Eisernen Tor bis an die Putna**. Autor byl ve světové válce od října r. 1916 velitelem kombinované 73. rak.-bavorské horské divise a líčí v zajímavé stati průběh operací této divise proti Rumunům od průmyslu Cervenověžského v Transylvánských Alpách až po řeku Putnu u Focsani v době od 23. října 1916 do 10. února 1917.

Pplk. v. v. Dr. F. Stuhlmann: **Der 9. Juli 1807 und der 23. Juni 1919.**

Srovnání mirů dne 9. července 1807 v Tylži a dne 28. června 1919 ve Versailles. Autor označuje oba míry za pokoreni a upadek německého národa a nabádá národ k sjednocení mysli a k nezištné činnosti pro opětné zmohutnění.

Pplk. v. v. Ing. Rudolf Rieder: **Die Geschütze der öster.-ung. Armee im Weltkriege.** Ličí vývoj rak.-uh. dělostřeleckého materiálu v době světové války. Rak.-uh. dělostřelectvo doznalo v oné době — jak ostatně i dělostřelectvo ostatních zúčastněných států — nejen pronikavé reorganisace při rozmnožení, nýbrž i téměř úplného přezbrojení.

Betrachtungen über den Zukunftskrieg. Velice zajímavé úvahy nejmenovaného autora o válce budoucnosti, založené jen na možném vývoji nynějších zbraní, pokud lze vůbec ze zkušenosti ve světové válce získaných souditi do budoucnosti. Jsou to především letadla, plyny a dalekonosná děla, která se již na počátku války — v době mobilisace a nástupu — mohou plně a snad i rozhodně uplatnit. Dále podává autor stručný nástin vývoje operací se zřetelem na nynější zbraně. Vynechává však, jak sám doslovně podotýká, nesčetné jiné otázky, jako organizaci, dopravu, zdravotnictví, národohospodářství atd., které budou mít značný vliv na průběh budoucí války.

Kriegsmässige Feuerstellungen und das Schiessen aus ihnen. Nejmenovaný autor pojednává o palebném postavení a o střelbě dělostřelectva podle zkušeností světové války a připojuje příklad o baterii polních kanonů.

IV. roč 1923, seš. 4.

II. G. Wirz: **Vom geistigen Kampf um die Wehrhaftigkeit des Schweizervolkes.** (Pokračování.)

Pplk. Repond: **La bataille de Baylen.** Vyličení bitvy u Baylen dne 19. července 1808.

Pplk. v. v. Rudolf Rieder: **Die Geschütze der öster.-ung. Armee im Weltkriege.** (Dokončení.)

Gen. v. v. von Lettow-Vorbeck: **Soldatengeist in Deutsch-Ostafrika.** — Autor byl ve světové válce velitelem německých vojsk v německé kolonii ve Východní Africe a prodělal tam veškeré

boje za této války. V zajímavé stati ličí organizaci a průběh těchto bojů, jakož i potíže, s kterými bylo nutno zápasiti.

Winfried Ludecke: **Drei französische Feldmarschälle über Kriegsspionage.** Uvádí úryvky o válečném špionství ze spisů francouzských maršálů de Grimoard (* 1753, † 1815), Bugeaud de la Piconnerie (* 1784, † 1849) a de Brack (* 1789, † 1850).

Heerestechnik.

Roč. 1. (1923).

Seš. 9. Kpt. Justrow: **Theoretische Betrachtungen** atd. (Pokračování.)
Dr. Kölzer: **Einfluss von Temperatur und Wind auf die Schallausbreitung in der Atmosphäre.** (Pokračování.)

Mjr. v. v. Dr. R. Gretsch: **Luftschutz.** Pojednává o obraně proti letadlům k zajištění strategického nastupu po mobilisaci a k zajištění průmyslových a komunikačních — hlavně železničních — středisek. Uvažuje zprvu o ryze vojenských opatřeních a pak o opatřeních, která bude nutno provést v nutné součinnosti vojenských úřadů s úřady civilními.

Mjr. Klingbeil: **Der Kampf um Flüsse.** Autor navazuje na I. díl předpisu o „Stavbě mostů“ a ličí stručně podle zkušeností ze světové války, jaké požadavky kladly stavba mostů, příprava a provedení přechodů přes řeky na ženijní vojsko.

Roč. 1. (1923).

Seš. 10. Kpt. Justrow: **Theoretische Betrachtungen** atd. (Dokončení.)

Dr. Kölzer: **Einfluss von Temperatur und Wind auf die Schallausbreitung in der Atmosphäre.** (Pokračování.)

Mjr. v. v. Dr. R. Gretsch: **Luftschutz.** (Dokončení.)

Mjr. Klingbeil: **Der Kampf um Flüsse.** (Dokončení.)

Mjr. Dr. Kretzschmann: **Die französischen Eisenbahnen während des Krieges.** Ličí stručně v zajímavé stati francouzské přípravné práce mobilisaci pro výkonnost železnic a zmiňuje se o jejich organizaci, výkonnosti a změnách za světové války.

K

LITERÁRNÍ PŘEHLED.

Literatura česká.

Podplukovník zdrav. MUDr. K. Zrůnek: **Pathologie a léčení otrav bitevnými látkami (plyny).** 1923. Nákladem mladé generace lékařů při Ústř. jednotě čsl. lékařů.

Dosavadní díla o bitevních plynech v naší literatuře byla: 1. služební předpis Tstr-1 Boj plynem a ochrana proti němu, 2. kniha majora inž. K. Mareše: **Otravné plyny ve válce.** Dým

a mlha. (Praha 1923, vyd. Věd. ústav vojenský, za 8 Kč.) Obě jsou rázu vojensko-technického a dotýkají se stránky lékařské jen zcela krátce. Bylo zapotřebí odborné příručky lékařské, která by pojednala o účincích plynů na organismus (stránka pathologická) a o léčení těchto zhoubných vlivů (stránka terapeutická). Ten účel má knížka Zrůnkova.

Autor zavádí místo obvyklého termínu „plyny“ název „bitevní látky“ zcela právem, neboť mnohé z těchto substancí jsou skupenství tekuté a teprve při výbuchu naplňují vzduch jemnými parami, některé dokonce jsou pevné a působí škodlivě na organismus tím, že při výbuchu rozptýlí se v jemný prášek.

Obvyklé rozdělení látek na dusivé, jedovaté, dráždivé a žravé nemá s hlediska lékařského ceny, ježto většina jich jeví účinky toho i onoho druhu. Zato dlužno rozeznávat účinek místní naproti resorpčnímu. Místní účinek jeví se na kůži, na sliznicích očí, traktu zažívacího a dýchacího. Resorpční působení nastane tenkrát, když látka projde styčným povrchem, spojí se s krví, dostane se na místa vzdálená a tam teprve se uplatní. Tento účinek proti místnímu ustupuje však do pozadí.

Účinkům vdechovaných látek jest přirozeně nejvíce vystaven trakt respirační, počínaje od nosu a úst až po sklopky plicní.

Nejnebezpečnější jest otok plic (oedem), kterým pacienti často za příznaku dušení hynou.

Na kůži působí nejvíce arsiny a yperit. Tato zvláště zálučná a nebezpečná látka přišla v upotřebení na bojišti belgickém a dostala jméno dle města Yperu, kde ji Němci po prvé užili v roce 1917. Jejím působením vznikají těžké záněty kůže a spojivky oční a fibrosně-ulcerózní záněty horních cest dýchacích. Yperit těžce se odpařuje, zachovává se v drobných kapénkách po dlouhou dobu, proto území jím proniknuté bývá na dlouhou dobu nebezpečno pro každého, kdo na ně vstoupí. Ve válkách přístích dlužno počítati s yperitem nebo s látkami jemu podobnými složením a účinkem.

Podobné účinky mají arsiny. S yperitem mají tu vlastnost společnou, že nepůsobí jako plyny, majíce vysoký bod varu, nýbrž že účinkují v práškovité formě, zůstávajíce ve skupenství pevném, nanejdříve tekutém.

Boj chemickými látkami vyžaduje zvláštních ochranných prostředků, a třeba jest mít vředy na zřeteli, že nejen nepřátelská armáda, ale i vlast-

ní vojsko jest jím ohroženo, jestli se při manipulaci nedbá všech zásad opatrnosti. Známý prostředek ochrany jest maska, neproniknutelný šat (při yperitu a arsinech), potírání kůže ochrannou látkou, na př. vazelínou.

Zdravotní formace v zákopové válce musí býti vypraveny zásobou kyslíku a chlorového vápna. Chlorové vápno má býti po ruce k assanaci otráveného terénu. Kyslíku bude používáno k inhalacím při dusivých příznacích otoku plic. Léčení otrávených bude se asi svěrovati lékařům odborným.

V tom smyslu byla také vykonána usnesení na lékařském sjezdu v Bruselu r. 1920, kde Zrůnkův referát, nyní knižně vydaný, byl přednesen.

Dr. Vinař.

Legionářská literatura. (Pokračování.)

Druhé období historie našeho zahraničního vojska ve Francii nemá dosud tak podrobné a souvislé memoírové kroniky, jakou jest pro dějiny české legionářské setniny výše uvedená kniha Ulrychova. Nahrádou její jest dosud jen soubor vzpomínkových statí R. Kadlce, psaných původně pro brněnské Lidové noviny a vydaných pak v objemné knize s názvem: **Rok československého vojska ve Francii.** (Prosté příběhy a podobizny.) Str. 361. S mapkou bojiště u Terronu a Vouzières a s 20 obrázky. — Praha 1923. Nákladem Památníku Odboje. (Knihozna P. O. č. 32). — Je-li Ulrychova kniha věnována převážně líčení bojů a života v poli, platí Kadlcovy vzpomínky hlavně organizační a přípravné práci při formování a výcviku našich legií ve Francii a teprve v poslední třetině knihy týkají se též bojové činnosti čsl. brigády na frontě. Trvalo zajisté dlouho, nežli se překonaly všechny obtíže nejružnějšího druhu a než se mohla z rozmanitých dobrovolnických složek postaviti jednotná, řádně vycvičená brigáda, schopná účinného zasažení do rozhodujících bojů s Němci na podzim r. 1918. Až do té doby jediným vojenským představitelem čsl. odboje na francouzské frontě byla stále ještě původní stará setnina „Nazdar“.

Autor chtěl svými vzpomínkovými články, psanými svěží beletristickou formou „aspoň poněkud osvětliti udalosti našeho vojska ve Francii a jeho ducha, jakým byl v jeho dobrých i zlých chvílích“. Příběhy a dojmy, které prožil v této době rustu a činnosti čsl. armády, líčí v 52 samostatných kapitolách. Počíná vzpomínkou na své osudy v druhé dobrovolcecké divisi srbské, která po svém přechodu z Ruska do Francie a po krátkém pobytu v okolí Avignonu byla dopravována přes Itálii

dále na soluňskou frontu. Jedenáct čsl. důstojníků (mezi nimi i autor knihy podporučík Richard Kadlec) bylo však ještě na cestě, v Tarentě, odvoláno dr. Benešem ze srbské armády a posláno do Cognacu ve Francii, kde se v podzimních měsících r. 1917 počal tvořit jádro československého vojska. Poté následuje řada kapitol o životě v Cognacu, o všech těch význačnějších událostech, jež se odehrály v tamní čsl. garnisoně, o poměrech důstojníků a čekatelů důstojnické hodnosti, o dobrovolcích z Ameriky, o cvičeních a vojenských slavnostech, o franc. generálech i o společnosti cognacké, úplně se sprátelivší s neznámým jí do té doby čsl. vojskem, o dalším pěstění této vzájemnosti sokolským cvičením a společnými zábavami, o návštěvě Benešově a p. Konečně v létě r. 1918 byl výcvik obou pluků brigády skončen, 21. pluk cognacký a 22. pluk jarnacký sešly se na krátko v Cognacu, by po přehlídce gen. M. Janina odejely potom do vogéského departementu, do etapního pásma v Darney. K tomuto městu víže se nejkrásnější a také politicky nejvýznamnější událost, slavnostní přísaha a odevzdání praporu města Paříže našemu 21. pluku samotným prezidentem republiky R. Poincaréem dne 30. června 1918. Třetího dne nato odchází již 21. pluk na alsaskou frontu k Mylhúzám do vlastního úseku v bojové čáře kolem Aspach-le-Haut, jenž měl sloužiti jakousi průpravou pro pozdější vojenskou aktivitu. V polovině září nastává změna. Ve svazku s 53. francouzskou pěší divíjí byla celá čsl. brigáda převedena na champagnskou frontu gen. Berthelota, kdež došlo pak koncem října r. 1918 k známé bitvě u Vouzières a Terronu. Autor rozložil úryvkovitě vyličení těchto historicky památných bojů na několik kapitol, proplétaje jednotlivé fáze vojenských operací řadou zajímavých a beletristicky pěkně podaných epizod z osobní účasti některých důstojníků a vojáků, kteří tam tehdy, v předvečer velikého dne znovuzrození čsl. státu, nalezli svou smrt. Návštěva brigády prezidentem Masarykem v Darney a návrat francouzských legií do vlasti zakončují knihu.

Největší pozornost věnoval autor ve své práci vynikajícím osobnostem francouzských legií, ať to byli důstojníci českoslovenští, nebo — a to ponejvíce — francouzští. Jejich charakteristiku kreslí velmi výrazně a své subjektivní soudy o nich pronáší s přesvědčivou jistotou dobrého znalce lidí zcela nepokrytě a otevřeně, mnohdy až s bezohlednou přímostí. Trebaže mínění jiných současníků budou se právě v těchto charakteristikách leckde rozcházeti, poskytnou zajisté Kadlecovy portréty bu-

doucím historikům pramenný materiál velmi vítaný a cenný. Uvedu ukázkou charakteristiku kap. O. Husáka (str. 37): „.... Menší postava, v ramenou dosti mohutná, s vyholenou, nic neprozrazující tváří a s mdle modrými rybíma očima. Trochu romantik, smělý o osvobození vlasti a dosazení krále či presidenta s lesem velkého nebezpečí a ještě větších zásluh, trochu obchodník, počítající, kolik ten obchod vynes, trochu spiklenec, spoléhající v případě neúspěchu na tajné spolky revolučních organizací, které by bombou a dýkou odplácely a vybijely Habsburky, aby národu vymohly svobodu a právo sebeurčení, trochu chladný počtář, uvažující všechny šance a vyhlídky na úspěch a krotici překalupované nedočkávkce, kteří nemohouce dosíci okamžité splnění svých požadavků, tlačí na demonstrační zastavení cvičební činnosti, trochu demagog, spoléhající na své, jemu oddané vojáky, jejich zájmů okázale hájí a opatruje a při všech svých chybach, vřelé, láskou k národu bijící srdce, které i při tom, že chce mít národ spasen podle svého receptu, chce ho opravdu osvoboditi i za cenu svého života.“ O něco dále pak oceňuje Husákov význam v českosl. vojsku těmito slovy: „.... Byl našim tehdejším vešitelem praporu a jeho poměr k důstojníkům a vojákům byl velmi srdečný a milý. Důstojníci v něm viděli svého prvního, hodnosti a prožitou vojenskou kampani nejzkušenějšího důstojníka, který mohl se ohlédnouti pyšně na své zásluhy a mohl také poukázati na svou vojenskou dráhu od začátku války. Ještě srdečnější byl jeho poměr k našim vojákům a hlavně k bratřím z Ruska. Ti v něm viděli symbol naší čsl. samostatné armády a věřili, že jeho práce a zakročení ve prospěch plně autonomie vojska bude míti okamžitý a plný úspěch. Byl jim jejich zástupcem při všech jejich denních vojenských potřebách a starostech i při těžších problémech poměru našeho vojska k přiděleným francouzským důstojníkům. Shlíželi se v něm a měli jej v neobyčejné úctě a lásce...“ (Str. 114.)

Takovým a podobným způsobem oživuje autor před zrakem čtenářovým řadu význačných důstojníků čsl. vojska, zejména francouzských generálů, kteří přišli v přímý osobní styk s našimi legiemi na frontě nebo v Cognacu. Jsou to: srbský gen. Rašić, gen. Chérel, podpluk. Cazalet, kap. Šnejdarek, pluk. Philippe, gen. Comby, komandant Bourguignon, gen. Rabier, gen. Janin, kom. Ville, por. Kirschbaum, pluk. Gillain, gen. Gouraud, z padlých hrdinů u Vouzières a Terronu por. V. Pliva, J. Martinek, M. Wurm a j. K portretům důstojníků připojuje autor i několik

zdařilých snímků zajímavých figurek vojáků, jako amerického dobrovolce, podřehého otce Steinera, páleného, samovolného markytána Franty Maška, řečeného „Rámus“, který se nikde a nikdy neztratil, s každým na světě se dorozuměl svou zvláštní „světovou“ řečí, kterou chrlil ze sebe jako „nepřetržitý proud slov francouzských, italských a snad i německých bez gramatiky, bez slovosledu, skloňování a časování...“ (str. 246—7), nebo zase tklivý případ dramaticky vzrušené smrti amerického dobrovolce br. Karáska, jenž těžce byl raněn u Terronu, sám dobrovolně ukončil svůj život, aby neupadl do rukou Němcům, za které tragickým omylem pokládal blížící se naše vojáky a p.

Jinak však o životě našich vojáků dočítáme se u Kadlice poměrně málo. Převážnou většinou ličí se v knize jen ovzduší důstojnických kruhů, jejich práce a starosti, zábavy i vzájemně, velmi trapné, osobní, po případě stavovské spory. Těmto stavovským otázkám a zájmům důstojnické společnosti věnoval vůbec autor až zbytečně mnoho místa v publikaci, jejíž obsah měl být podle nadpisu mnohem širší. V knižním vydání svých feuilletonů mohl zajisté autor celou látku lépe zrevidovati a poněkud souměrněji k celkovému obrazu upravit tak, aby nezastřený čtenář neodnášel si snad po přečtení knihy ten nesprávný dojem, že i v zahraničním odboji hlavní osou životního usilování našich důstojníků bylo jen povyšování a osobní kariéra! A chtěl-li již přece autor zdůraznit některé zvlášť křiklavé bezpráví, jímž trpěla řada čsl. inteligentů v legiích — a bylo jich vskutku немало! — pak měl ovšem celý ten velmi obtížný a časem i kritický problem objasniti mnohem hlubším rozбором poměrů, než učinil.

Vzpomínky autorovy jsou na několika místech podepřeny publikováním některých dokumentů a doplněny, podle slov předmluvy, i cennými informacemi mnohých našich důstojníků z francouzských legií. V kapitole devatenacté (Listy z deníku důstojníka) jsou otištěny zápisky čsl. důstojníka, jenž přeběhl z rakouských zákopů do Italie a odtud se dostal až k cíli svých tužeb, do čsl. vojska v Cognacu, v kapitole o prezidentu Poincaréovi v Darney ličí autor průběh slavnosti 30. června 1918 podle pečlivého deníku br. J. Hurmika a p.

Politických poměrů dotýká se autor, podobně jako jsme to viděli u Ulrycha, lež jen málo, pokud totiž političti činitelé Národní rady pařížské stýkali se přímo s vojskem, respektive s důstojníky. Historicky cenné jest zejména

vyličení Benešovy návštěvy v Cognacu (kapitola patnáctá) a jejího vlivu na vojenské kruhy, jež před tím byly vůči politickému vedení naladěny ne právě příznivě. — Bylo by velmi žádoucí, aby příklady Ulrychovy a Kadlecovy našly četnějších následovatelů, kteří by i na poli historické literatury učinili zadost tomu významu francouzských legií, jaký měly tyto za světové války na bojišti. Dr. F. Šteidler.

Literatura o Štefáníkovi. Mám na mysli literaturu vojenskou, literaturu, věnovanou Štefáníkově službě frontové, činnosti vojensko-organizační a konečně krátké době správy ministerstva války. O Štefáníkovi budou jistě napsány jednou velké monografie, zabývající se podrobně troji významnou stránkou jeho bohatého životního díla, stránkou vědeckou, politicko-diplomatickou a vojenskou. Doposud však literatura o Štefáníkovi jest velmi chuda. Přes to, že od tragické smrti jeho uplynulo 4. května t. r. již pět let, historické studium Štefáníkovy osobnosti a jeho vynikající účasti v osvobozeném hnutí pokročilo jen nepatrně. V ještě větší míře platí to pak o speciálně vojenské činnosti Štefáníkově. Co o ní víme, jsou jen malé ulomky, drobty, které vykazují tolik mezer a nejasností, že samy nikterak ještě nestačí, aby se mohl z nich sestrojiti celkový, historicky věrný obraz. S velikými obtížemi jest spojena již práce heuristická. Štefáník měl zajisté jako letec ve francouzské armádě postavení zcela odlišné od zahraničních legií a touto izolací od legionářského celku zůstala ovšem i celá jeho bohatá a záslužná činnost na frontě u Arrasu, na Balkáně a konečně v Itálii z největší části skryta našemu zahraničnímu vojsku, takže není mezi legionáři přímých, očitých svědků, již by mohli o ni vydati svědectví. Více již jest známa Štefáníkova činnost vojensko-organizační, související ovšem těsně s jeho misemi politicko-diplomatickými. Sem patří obě Štefáníkovy cesty do Ruska, v letech 1916 až 1917 a 1918-19, zájezd do Rumunska, účast na vzniku čsl. vojska ve Francii, založení legií v Itálii, cesta do Ameriky a jiné. Poslední fáze jeho činnosti jako vojenského ministra — jde tu zejména o jeho zasažení do života legií ruských — má ovšem v sobě dosti věci sporných a byla dosud podrobněji osvětlena spíše jen se strany Štefáníkovy nepřátelské (viz Kratochvílovu „Cestu revoluce“).

Vítáme proto záslužný pokus prof. Josefa Bartůška, jenž ve svém článku „**Přehled dosavadních publikací a zpráv o M. R. Štefáníkovi**“ (Naše

revoluce, ročník I., 1924, str. 361—393) upozornil na celkovou naši štefánikovskou literaturu, probral jednotlivě všechna místa z literatury poválečné, hlavně ovšem legionářské. Štefánika se týkající, a tím učinil aspoň první krok k soustavnějšímu historickému studiu Štefánikovy osobnosti a jeho životního díla. — Jedinými spolehlivými, třebaže jen stručnými monografiemi o Štefáníkovi jsou dosud jen dvě brožury, Bodnárova a Koptova. Prvá, slovensky psaná, vyšla v Bratislavě nákladem Spolku pre postavenie pomníka gen. Štefáníkovi s názvem: **Julius Bodnár, Dr. Milan Rastislav Štefánik, jeho život a dielo.** (Stran 60, obrázků 11; rok neudán.) Druhá brožura, napsaná ke čtvrtému výročí Štefánikovy smrti, byla vydána česky i slovensky Památníkem Odboje v Praze r. 1923. Jest to práce Josefa Kopty: **Štefánik.** (Stran 33, obrázků 8.) Obě publikace informují ovšem jen všeobecně. Kopta jest však obsažnější; přináší více materiálu, hlavně o Štefánikově činnosti v zahraničním odboji, kriticky vybírá jen to, co bezpečně mohl při obtížné heuristice zjistiti a výsledky dosavadního badání předkládá čtenáři v krásné formě pietní studie i umělecky hodnotné. Místo úvodu jest vhodně zařaděna Tomanova báseň „4. květen 1919“. — Bodnárova brožura jest stručnější a prostší. Jest vlastně jen z poloviny věnována Štefánikově životopisu, druhou polovinu tvoří básně, vzpomínky, řeči, mezi nimi dva proslovy Bohdana Pavla, pak informace o Spolku pre postavenie pomníka a p. Při malém rozměru obou těchto brožur jest vojenská činnost Štefáníkova zachycena ovšem jen v nejhrubších rysech pro všeobecnou informaci. V Bodnárovi jedná o ní zvláštní, bohužel však příliš krátká kapitola, u Kopty jest vývojově přiřaděna k ostatní Štefánikově činnosti osvobozenké.

Vlastní práce speciálně vojenských historiků bude musit začítí téměř od počátku. Doufejme, že nový a cenný materiál dokumentární, důležitý i pro vojenský význam Štefáníkův, přinese chystaná publikace Památníku Odboje (Štefáníkův sborník), jakož i další ročníky „Naši revoluce“.

Dr. F. Šteidler.

Cyklus přednášek o našem národním osvobození, pořádaný počátkem t. r. od 19. ledna do 13. dubna, resp. do 24. května sdruženými jednotami Čsl. obce legionářské v Praze I. II., V. až VII., přinesl opět mnoho cenného hi-

storického materiálu, jak osobními vzpomínkami a projevy vynikajících účastníků odboje, tak zejména uceleným historickým zpracováním různých složek legií, jakož i většinou dobovými přehledy jednotlivých epoch osvobozenkého hnutí. Přispěl tak značně k doplnění a prohloubení toho obrazu o československém odboji, jenž byl podán naší veřejnosti lonským cyklem přednášek, nazvaným „Československá revoluce“ (viz referat ve Vojenských Rozhledech r. IV., 1923 str. 450).

Pro celkový přehled uvádíme zde úplný seznam všech 25 vykonaných přednášek. Jsou to: pplk. R. Medek, *Národní vojsko*; gen. M. Čila, *Rozvědky České družiny a čsl. brigády na Rusi*; E. V. Voška, *Naše práce v Americe*; pplk. gen. št. M. Zák, *Několik vojenských problémů ruských legií*; red. J. Hajšman, *O činnosti Maffie*; pplk. gen. štábu A. Eliáš, *Vývoj a boje čsl. legií ve Francii*; sen. Dr. J. Herben, *Ohlas zahraniční revoluce doma*; spis. F. V. Krejčí, *Poselstvo vlády k čsl. vojsku na Sibiři*; JUDr. A. Šip, *Persekuce čsl. národa za války*; pplk. B. Závada, *Řešení dopravních otázek v čsl. vojsku na Rusi*; Dr. A. Hajn, *Česká politika za války*; pplk. Dr. J. Čermák, *Naši v srbské armádě*; sen. F. Šťastný, *České dělnictvo v revoluci*; kap. Fr. Bednářík, *Vývoj a boje čsl. vojska v Itálii*; pluk. MUDr. V. Haering, *Zdravotní služba v čsl. vojsku na Rusi*; J. Bandrowski, *Česko-polský poměr za velké války*; ing. A. Pavel, *Tisk v čsl. vojsku na Rusi*; JUDr. V. Svoboda, *Soudnictví v čsl. vojsku na Rusi*; red. J. Polák, *Pěněžnictví v ruských legiích*; ing. F. Pecháček, *Technické oddělení čsl. vojska na Rusi*; spis. J. Kvapil, *Projev českých spisovatelů r. 1917*; insp. A. Nevojný, *Polní pošta v čsl. vojsku na Rusi*; ppl. R. Medek, *Legionářství ve vlasti*; vyslanec B. Pavla, *Naše politická činnost na Rusi* (dvě přednášky). — Přednášky označené hvězdičkou byly již vydány tiskem nákladem Památníku Odboje. Ve vydávání ostatních se pokračuje. O význačnějších přednáškách, týkajících se historie zahraničního vojska, přineseme postupně podrobnější referáty.

Dr. F. Šteidler.

Cizí literatura vojenská.

a) Francouzská.

Lebaud: **Maniement moral de la Troupe.** Paris, Lavauzelle, 1924, str. 108, 4 fr.

Plukovník Lebaud je znám svými pracemi, vztahujícími se k mravní výchově vojska, již od dřívějších. Připomínám jeho spis *Éducation dans l'armée d'une démocratie* z r. 1908, *Éducation intellectuelle et morale du chef de section* z r. 1915 a *Commander* z r. 1922. V tomto svém spisku obrací se autor ke svému oblíbenému tématu, jak jednat s mužstvem, s člověkem, aby jeho mravní stránky bylo využito na nejvyšší míru. Vytýká, že této stránce věnuje se málo pozornosti, ačkoli je tak důležitá a ačkoli je známo, že dobrý důstojník, který ji dovede využít, zestonasobi hodnotu svých vojáků.

Mezi odborníky existují jednak přívrženci převahy činiteľů hmotných, kteří na základě zkušenosti světové války tvrdí, že války se budou vyhrávat stroji. Naproti tomu druzí se domnívají, že skutečným vítězem každé války byl a bude vždy člověk, na němž bude záviset výkonná síla každého stroje. Lebaud praví, že obě strany mají pravdu, že však s pokrokem a vývojem stroje, jehož účinky si v budoucnu sotva dovedeme představit, jest nezbytné, aby kráčet také vzrůst vojnovy schopnosti odolné. A v tom smyslu jest člověk základním elementem boje. Aby byl člověk vychován k budoucí válce, jest třeba všimati si stejně jeho stránky fyzické i mravní. To jsou dvě nerozlučné stránky. A v té příčině se Lebaud domnívá, že stránka mravní jest odstrkována na prospěch stránky fyzické.

V podstatě boje se nic nezměnilo, vítězem bude vždy ten, který nejlépe a nejrychleji dovede vnést hrůzu a nepořádek do řad svého protivníka. A tu platí, že naše působení na nepřítele závisí na nás samých, neboť co budou platné hmotné kvality a výcvik technický, jestliže strach nás učiní neschopnými, abychom užili výborných strojů? Vítězství bude výsledkem naší mohoucnosti reakce, t. j. naší síly mravní. Co bylo válek v dějinách lidstva, vždycky člověk byl „základním nástrojem boje“. Ano, zdokonaluje nástroje až do nemožnosti, ale nedejme se fascinovati jejich výkony. Mravní hodnota člověka, který je bude obsluhovati, rozhodne vždycky o osudu bitev. Vývoj mravní musí kráčet rovnoběžně a harmonicky s vývojem fyzickým. Abychom mohli mané-

vrovati s moderními stroji, postavíme za ně raději neohrožené trpaslíky než atlety bez mravní síly.

To jsou všechno věci staré a velmi známé. Převaha mravních činiteľů ve válce byla dávno uznána. Avšak toto uznání zustávalo vždy v platonických mezích. Kdo se před světovou válkou staral o to, aby mravní hodnota budoucího bojovníka nějak vzrůstala? Byly to ojedinělé případy mezi důstojníky, kteří jaksi sua sponte povznášeli morálku mezi vojáky a dovedli to výborně. V širokém celku se však nedělalo nic, aby se tyto mravní síly vychovávaly již za míru, když jejich důležitost za války byla tak vysoko cenná.

Dnes, po tak bohatých zkušenostech, není vlastně o nic lépe. Stroj, mechanika triumfuje. Studium stroje a rozvoj svalů je celodenním zaměstnáním a lidské srdce se úplně zanedbává. A to tím spíše, poněvadž technický a tělesný výcvik, podrobně vypracovaný, jest poměrně snadný, kdežto mravní výchova nemá dosud vyučovací metody ani osnovy. Jako kdysi, jsou také dnes čestné výjimky mezi důstojníky, kteří nosí posvátný zápal ve svém srdci a dovedou beze zvláštní metody svou vlastní silou rozlévati do svého okolí. Většinou však i dobří jinak důstojníci nemají této apoštolské duše. A těm je třeba dáti vodičko k vychovatelské funkci.

Výchova mravní musí přistě spočívat na základech rozumových. A jest na čase, aby byla již konečně jednou vyvedena ze stadia teoretického na cestu praktického uskutečnění. Výchova závisí na veliteli a jest výsledkem všech jeho činů a projevů. Nedá se prováděti v ten nebo onen den, v tu nebo onu hodinu, teoretickými přednáškami, ale jest to práce neustálá, trvající po celý den, od rána až do večera. Nelíší se od ostatní práce, ale splývá s ní a stojí jaksi nad ní.

Výchova jest výslednicí úřadu velitelského, proto dobrý velitel jest současně (musí jím býti) dobrým vychovatelem. Dobrým velitelem jest ten, který správně užívá prostředků velitelských k dosažení cíle: přivesti v boj vojáky mající všechny nezbytné vlastnosti úspěchu — kázeň, výcvik, schopnost manévrovací a nade vším ducha sebeobětování. Umět vojákům velet znamená jednati v každém okamžiku tak, aby vojenská hodnota vojska vzrůstala. Nejmenší činy velitelské mají velikou mravní

důležitost. Proto musí býti naši snahou, abychom přišli velitele k této schopnosti vychováli.

Ve škole vojenské měla by se tato výchova dít teoreticky. Teoretickými přednáškami bude nezbytné dotknouti se nejen ducha velitelova, ale i jeho srdce. K tomu je třeba kádry vyvolených učitelů, kteří svým žhavým srdcem a hlubokou věrou dovedou mluvit k duším svých žáků. Jen takto jest možné zasít jim v duše zárodky budoucího posvátného zápalu. Především však mladý důstojník musí prožiti školou praktickou. Nesmí však býti ponechán sám sobě, ale musí býti veden. A to dnes mladým důstojníkům chybí. K tomu ovšem není třeba hlubokých přednášek a úvah filosofických, psychologických, biologických a sociologických — to všechno musí mladý důstojník získávat jinde a částečně to již musí přinést sebou — ale je k tomu zapotřebí vzorného příkladu — praktického a jednoduchého. Existuje-li metoda tělesného výcviku, proč by nemohla také existovati metoda výcviku mravního? Velitelské principy mohly by býti podány v knize nevelké, jasné, stručné a zřetelné. Praktické příklady tvořily by komentář. Hlavně však jest nezbytné, aby představení, na nichž závisí mravní síla armády, byli veliteli dokonalými a nejsou-li jimi zcela, aby se snažili zvětšovat svou hodnotu neustále.

Dalším podstatným principem jest, aby vojsko žilo v důvěřivé atmosféře, nevytvořené uměle, ale plynoucí z celku příjemných a příznivých dojmů. Důvěra jest cit, který se rodí spontánně v srdci lidském a nedá se tam vypěstovati uměle. Za míru musí býti důvěra dokonalá. Za války klesá a stoupá podle vývoje událostí. Ve vítězné armádě vyrůstá až v paroxysmus. Nikde tedy není tak důležitá jako v poli. Vůle k vítězství jest výslednicí absolutní důvěry: důvěry v sebe, v soudruhy, velitele i podřízené, důvěry v prostředky hmotné, důvěry ve vlast. Abychom zvítězili, musíme věřiti ve vítězství. Není však snadné udržeti důvěru za války, tak jako za míru. Největším omylem v boji jest zatajovati vojákům neúspěch. Z takových činů rodí se skepticismus. Nejlepším prostředkem proti špatným zprávám jest říci nahou pravdu. Na pravdu zvyknou si vojáci tak jako na hřímění děl a kulometů. Pravda neotřese nikdy jejich důvěrou, poněvadž má sama v sobě velikou sílu mravní.

Základem mravní výchovy vojska jest organizace. Je to prostředek nejpůsobivější. Dejte vojákovi pocit, že všechno kolem něho správně funguje,

a má to větší cenu pro jeho mravní vývoj než nepřesvědčivější teorie a přednášky. Aby byl tedy velitel dobrým velitelem, musí býti především dobrým organizátorem. Dobrý organizátor ví, že hodnota vojska stoupá v přímém poměru s uspokojením potřeb hmotných.

Primum vivere. Nejříve je třeba žít. S prázdným žaludkem nedojde voják daleko. Za války i za míru se dobrý velitel stará o to, aby stroj měl dosti uhlí a oleje. Tato dokonalá organizace nesmí se však jevit jen v ohledu výživy; ale všude: v poli, v kasárnách, na cvičišti, při výcviku nováčků, při odchodu vojáků, zkrátka při každém podniku. Dobrý organizátor má pořádek a metodu ve všem, cokoli koná. Dobrý organizátor využívá všech prostředků, jimiž vládne, tak, aby udržel největší výkon a spotřeboval nejméně energie. K tomu třeba ještě připomenouti: první podmínkou správné funkce celého aparátu jest, aby velitel dokonale strávil a zažil myšlenku svého nadřízeného. V tom smyslu můžeme pak právem říci, že „velet znamená naučit se poslouchat“. Stejně jsme však oprávněni doplniti tento aforismus: „velet znamená naučit poslouchat jinak.“ Jest nesprávné, že poslouchat je snadnější než býti poslechnut. První týká se vlastní vůle velitelovy, druhé týká se vůle podřízených. Kterak má velitel jednat, aby byl správně poslechnut?

Každý podnik odehrává se ve třech postupných obdobích: v koncepci, přípravě a výkonu. Dobrý organizátor musí umět předvídat, býti prozíravý, vidět do budoucnosti. V tom smyslu velet znamená předvídat. Na správné prozíravosti závisí jeho koncepcie. Jakmile se rozhodl, stanoví cíl tak, aby každý věděl přesně, kam má dospěti, aby mohl pracovati ke společnému cíli celou svou inteligencí a celým svým srdcem. Při určování cíle jest dobrý organizátor veden vlastní myšlenkou, aby cíl byl jednoduchý. Když jest s touto koncepcí prací hotov, připraví dilo tak, že rozdělí práci a postaví každého na své místo. Každý na svém místě podle schopností, znalostí, temperamentu, aby ze sebe mohl vydati maximální výkon — to je heslem dobrého organizátora. Když přesně stanovil cíl, ponechá velitel podřízeným volbu prostředků. To je záruka dobrého výsledku. Podřízený není ani stroj, ani dítě. V principu musí znáti své řemeslo. Čím více mu popřejeme vůle, tím více vzroste jeho sebedůvěra. Rozdělení úlohy musí však nezbytně býti doplněno statusem odpovědnosti. S lidskou mravní věc neobyčejně důležitá, po-

něvadž. Je-li každý odpovědný za všechno, není nikdo odpověden za nic.

Jakmile nastal výkon, jest první povinností velitele pomáhati. Nikoli se vměšovati do detailů, ale poskytovat svým podřízeným včas nezbytné prostředky: mužstvo, munici, výživu, materiál atd. Musí předvídati nesnaze, které by mohly nastati, a musí se vynasnažit, aby jim zabránil. Řídí usilí jednotlivců tak, aby se nevzdalovali cíle ale směřovali k němu neustále. Hledá příčinu nezdaru, aby z nich čerpal poučení pro budoucnost.

To jsou asi v stručnosti principy organisací, jež autor považuje za podstatné.

Jestliže organisace má tak důležitou úlohu při tvoření morálky, jest výcvik nejlepším prostředkem vniknutí vojáku vůli k vítězství, jež zabezpečuje úspěch.

Dnes jde hlavně o dvě věci: o organisaci výcviku a o výcvik instruktorů. Výcvik nemůže býti úspěšně proveden, nejsou-li instruktoři na výši svého umění. V té příčině důstojníci i poddůstojníci užívání k výcviku musí v sobě spojovati schopnosti pedagogické s vědomostmi technickými. Duchem celého výcviku musí býti ten, kdo jej řídí. Připravit, rozdělit práci, rozdělit úkoly, stanovit odpovědnost — to je jeho první povinnost. Při výcviku jest třeba — a proti tomu bývá nejčastěji hřešeno — oddělit teorii od praxe. Při praxi co nejvíce činu, pohybů, a co nejméně slov. Voják musí jednat a nikoli býti pozorovatelem nebo posluchačem. Při výcviku teoretickém setřít slovy, vykládat jasně a metodicky. Praxe vyžaduje námahy tělesné, teorie napětí duševního. Proč namáhati tělo, když pracuje duch? I zde musí platit: maximum výkonosti s minimální ztrátou energie. Musí zde jiti zvláště o to, aby rozdělena byla správně doba na práci a odpočinek. Proto jest nezbytné zařídit výcvik podle fyzické a duševní schopnosti mladých vojáků, t. j. rozdělit je na skupiny silných, prostředních a slabých. Morální výsledky výcviku závisí na kvalitě toho, kdo výcvik řídí. Především budí zásadou, aby každou skupinu řídil jen jeden velitel. Ten musí býti duší skupiny. Dává jí svou osobnost, jeho zásahy podporují zájem a poutají pozornost. Rozmanitostí práce musí býti dosaženo toho, aby výcvik neunavil. Hlavní vlastností velitele musí býti víra ve vychovatelské poslání. Musí býti přesvědčen o tom, že svým vlivem rozechává mladá srdce. Vychovatel je podoběn sochaři a jako on musí naléztí odměnu v kráse svého díla.

Organisace i výcvik jsou tedy důležitými prostředky výchovnými, ale jsou to jen prostředky. Cílem jest vychovati člověka s jeho rozmanitými vlastnostmi. A poněvadž velitel není také nic více než člověk s celou stupnicí pozemských nedokonalostí, nedivme se, je-li žádaná působnost člověka na člověka věcí velmi choulostivou a nesnadnou. Proto také výsledky jsou tak rozmanité. Jako každé umění, i umění velitelské nepodléhá žádným pravidlům. Existují jen určité způsoby, které mají cenu podle toho, jak jich užijeme. Říká se, že velitelé se rodí. To je pravda jen do určité míry. Jisté je, že kdo nemá srdce, nebude nikdy dobrým velitelem. Jsou však mnozí, kteří mají všechny podmínky státi se dobrými veliteli, jsou však nezkoušeni nebo lehkomyšní, bázlivi nebo domýšliví. A ty je třeba vésti, poněvadž se dopouštějí chyb a omylů. Autor nechce podávatí úvah psychologických, ani biologických, ani sociologických, nýbrž chce naznačiti jen vlastní zážitky, výsledky vlastního zkoumání a vlastní zkušenosti. Přirozeně, že zřetel svůj obrací především k povaze francouzského vojáka; proto si všimneme jen toho, co má platnost všeobecnou. Lebaud praví, že všeobecným cílem výchovy jest rozvinoutí vědomí povinnosti a zvýšiti sílu vůle. Kdo bude mítí vždy vůli plniti svou povinnost, bude dokonalým vojákem v poli. Nepřetržitá praxe malých povinností za míru musí vésti k nejvyšší povinnosti za války: obětovati svůj život. Tuto praxi vykonává velitel podle autora takto: ukazuje především vojáku, kde je povinnost, svým osobním příkladem. Vede ho pak na dobrou cestu přesvědčováním, udržuje ho na ní tím, že si získá jeho náklonnost, pak ho zvyká, aby na dobré cestě zůstal sám silou své vůle. V tom spočívá celá mravní otázka.

Není třeba opakovati, že velitel, který je zosobněnou povinností, působí sugestivně. Dává-li rozkaz, musí současně přesvědčovat, musí říci vždy, proč jej dává. Náklonnost získává si svou dobrotou. Nesmí jen dobrotu ukazovat, musí skutečně dobrým býti. Voják musí cítit, že se velitel o něho zajímá, že ho osobně zná. Musí současně býti spravedlivý, spravedlivý až do krajnosti.

Prostředí, v němž vládne spravedlnost a dobrota, je nejzdravější. K upevnění vůle vojákovy užívá nejprve velitel prostředků přesvědčivých. K tomu je třeba trpělivosti. Trest jest poslední záloha, případ výjimečný. Nezapomeňme, že posledním cílem jest připravití vojáka k povinnosti válečné, jež o něho žádá obětovat vlastní život. Nej-

účinnějším prostředkem k rozvinutí tohoto ducha sebeobětování jest výchova k vlastenectví. Idea vlasti musí se vznášet nade vším, co velitel i voják kenají. Zde musí vychovatel působiti na cit vojáka. Výchova vlastenecká jest jaksi korunou celého díla a může se dařiti jen tam, kde jest dobře připravena půda všim ostatním, o čem již dříve byla řeč.

Vojsko takto připravené bude vzdorovati největším nebezpečím. Velitel však musí všemi prostředky morálku za míru vychovanou ve válce udržeti, zachovati a povzbuzovati v určitých okamžicích. V moderní válce trvá nebezpečí ve dne v noci, po leta, smrt je všude. První setkání se smrtí jest oka-

mžik hrozný, sverhovaně nebezpečný. Zde musí velitel zachovati naprostý klid a vnutiti si jedinou myšlenku: býti příkladem povinnosti. V tom jest základ mravní opory vojákovy, v tom je také podklad soudržnosti celku.

Příští válka bude snad míti zcela jiný charakter než měla válka světová. Kdyby se však stroj vyvinul k dokonalosti sebe větší, bude přece jen člověk hlavním nástrojem boje, bude jim vždy. A musí-li každý velitel znáti dokonale funkci všech zbraní, musí-li znáti bezvadně výkonnost všech prostředků bojových, tím spíše musí znáti člověka, jeho duši, jeho srdce. Bez nich nelze vyhrát žádnou válku. Wf.

Nákladem VÚV vyšlo:

V. J. Haunera:

Vývoj pozemního válečnictví slovem i obrazem.

Za 30 Kč.

Gavet:

Umění velitelské.

Velitelské zásady pro důstojníky všech hodností. — Dílo vyznamenané francouzskou Akademií. — Podle 4. vydání z r. 1921 přeložil

kapitán R. Wolf. Za 22 Kč.

Nadporučík Hübelbauer — Bečvář:

Návod pro výcvik ve vrhání a střelbě ručních granátů.

Za 10 Kč.